

VÁLKA FOTBALOVÝCH CHULIGÁNŮ

Rozhovor s politologem Rafalem Pankowským

RAFAL PANKOWSKI (nar. 1976) vystudoval politologii na Varšavské univerzitě, kde získal i doktorát v kulturní sociologii, absolvoval stáž na Oxfordské univerzitě. Působí jako lektor na soukromé univerzitě Collegium Civitas ve Varšavě, je autorem několika knih, které se zabývají rasismem (*Rasismus a populární kultura*, *Populistická radikální pravice v Polsku*) a pracuje též jako šéfredaktor časopisu *Nigdy więcej*, který vydává stejnojmenná společnost, jež se snaží o prohlubování demokracie v Polsku (s přesahem do střední Evropy). Tato společnost se zaměřuje na vzdělávání proti rasovým předsudkům, xenofobii, antisemitismu. K její činnosti patří také monitorování fotbalových chuligánů a snaha potlačovat jejich rasistické a antisemitské skandování během zápasů. R. Pankowski se nedávno zúčastnil konference pořádané Pražským centrem židovských studií (viz strany 8–9).

Během šampionátu EURO 2012 byla společnost Nigdy więcej velmi aktivní. Pokračujete v činnosti i nadále?

Snažíme se. Roku 2012 jsme v Polsku a na Ukrajině uspořádali spoustu akcí v rámci naší kampaně „Respektuj rozmanitost – fotbal sjednocuje“ (Respect Diversity – Football Unites). Když něco velkého skončí, pozornost veřejnosti a médií, která se na řešení určitého problému upřela, ochabne. Jenže potíže s rasismem a fotbalovými fanoušky u nás přetrvávají a kvůli utečenecké vlně spíše zesilují, xenofobie v zemi roste, a projevuje se to hlavně na fotbalových stadionech.

Jsou fotbaloví chuligáni spojeni s nějakým určitým klubem?

V Polsku se to bohužel týká v podstatě většiny klubů, které jsou na předních místech soutěžních tabulek. Některé kluby nebo některá města ale mají víc potíží, většinou ta, kde fungují dva soupeřící kluby a kde byla významnější židovská obec: například v Krakově, kde spolu po desetiletí „bojují“ kluby Cracovia a Wisla, ve Varšavě (Legia proti Polonii), v Lodži nebo v Řešově. Smutnou ironií je, že ačkoli židovští fotbalisté hráli téměř za všechny polské kluby, na stadionech se už nevyskytují žádní Židé, ani mezi hráči a stěží mezi fanoušky, ale fanoušci se neustále častují antisemitskými urážkami. To už je vlastně pravidlem.

Fanoušci se o historii svých klubů zajímají, ale to, že to byly původně židovské kluby, nějak nevnímají. Proto jsme vydali publikaci o historii nejstaršího polského klubu Cracovia – k jehož vzniku přispěli hlavně Židé. Napsal ji bývalý hráč Cracovie Maciej Kozłowski, který též působil jako polský velvyslanec v Izraeli.

Jak se fanoušci projevují?

Třeba v Řešově fanoušci vyvěsili transparent „Smrt hrbatým nosům“. Během zápasů chuligáni křičí rasistické a antisemitské slogany a skandují je i mimo stadion. Na ulicích, při politických demonstracích, na internetu. Ale pozor: nemluvíme o nějaké malé rasistické enklávě, jedná se o jev, který ze stadionů přetéká do společnosti a ze společnosti na stadiony. Rasismus nevznikl na fotbalových sedadlech, odráží společenskou atmosféru.

Kdo jsou ti fanoušci?

Nejjednodušší odpověď by byla, že jde o nezaměstnané mladíky se základním vzděláním. Ano, takoví tam jsou a není

Fanoušci Wisly, odpůrci Cracovie, přezdívaní Anti Jude Gang. Foto archiv.

jich málo. Ale když se podíváte na sociálně-ekonomické složení fanoušků, chuligánů, pravicových aktivistů, zjistíte, že takhle se chovají i vzdělaní a poměrně majetní lidé, takže problém je hlubší.

Byly stadiony ringem, kde se antisemitismus v Polsku vybíjel už před válkou a po ní, v době komunismu?

V předválečném Polsku docházelo na stadionech k antisemitským potyčkám, ale po válce dlouhá desetiletí ne, přestože fanoušci křičeli protikomunistické nadávky

a v Polsku byli tehdy přesvědčeni, že spousta předních komunistů jsou Židé. K výbuchu antisemitských a rasistických sloganů došlo až v devadesátých letech.

Co proti těmto jevům děláte?

Informujeme o tom, jak vypadají neonacistické symboly, jak se neonacisté projevují, upozorňujeme na názvy extremistických skupin a na to, které stadiony využívají pro šíření svých ideologií. Jsme schopni poradit členům klubu i fanouškům. Často přejímáme podobné typy akcí, které se dějí v Německu, v Rakousku a v Anglii. Jednali jsme třeba s klubem Legie Varšava, to je velký klub a UEFA už ho několikrát potrestala za rasistické incidenty jeho fanoušků na mezinárodních zápasech.

Co jste Legii doporučili?

Řekli jsme jim, ať vyloučí veškeré rasistické a neonacistické symboly, které při jejich zápasech léta byly. Víme, že klub se zbavil i několika lidí, kteří během zápasů podněcovali rasismus, protože klub má právo vykázat ze hřiště problémové fanoušky.

Oslovujete samotné hráče, aby s chuligány jednali?

Při EURO 2012 před začátkem semifinále vystoupili kapitáni všech týmů s deklarací proti xenofobii a rasové nenávisti, kterou jsme pro ně připravili. Přečetli ji a viděly to miliony diváků po celém světě.

O něco podobného se snažíme na místní úrovni – aby se špičkoví hráči sešli se skupinou fanoušků a vysvětlili jim, v čem jsou takové projevy špatné. Pro tyhle mladíky bývají fotba-

listi životním vzorem. Záleží hodně na dobré vůli jednotlivých klubů. Máme ale vynikající kontakty s bývalými hráči, kteří mají zkušenosti s cizími zeměmi a prostředím.

Hodně nám pomáhal a pomáhá první černošský hráč, který hrál za Polsko jako polský občan. Pochází z Nigérie a jmenuje se Emmanuel Olisadebe, v Polsku získal státní občanství, oženil se tu. Byl členem národního týmu, stal se nejlepším polským fotbalistou roku 2001 a byl nejlepším střelcem evropské části kvalifikace na MS 2002. Poláci ho mají rádi.

Jsou i fanoušci, které rasismus štve?

Ale ano, těch je většina! Dostali jsme od nich spoustu povzbuzujících vzkazů. Jeden z nejpozoruhodnějších začínal slovy: „Podporuji vaši kampaň *Vykopněme rasismus ze stadionů*. Možná vás bude zajímat, že jsem ve třicátých letech hrával s týmem, kde byli skoro sami Židé a náš brankář byl Karol Wojtyła (budoucí papež Jan Pavel II.).“

Co na to vše říká fotbalové vedení?

To je problém. S Polskou fotbalovou federací nějak ne vycházíme. V jejím čele stojí Zbigniew Boniek, bývalý špičkový hráč. Letos zažil velký skandál právě s naším tématem: když UEFA potrestala klub Lech Poznań za to, že jeho fanoušci v červenci během hry v Sarajevu rozvinuli neonacistický transparent, Boniek umístil na Twitter kritickou reakci. Řekl, že za potrestání nemůžou rasisti, ale naše asociace, a dal tam i fotky jednoho našeho člena. Pak nám neonacisti nadávali a vyhrožovali. Psalo se o tom i v hlavních médiích, novináři nám vyjadřovali solidaritu, takže nakonec to snad bylo i prospěšné. Ale Boniek ve funkci zůstal. Svět současného fotbalu je prostě zvláštní.

Máte kontakty se sousedními zeměmi, konkrétně se Slovenskem a ČR?

Přáli bychom si to. Slyšel jsem, že máte problémy hlavně při zápasech Sparty a Slavie a Baníku Ostrava, takže rádi vám pomůžeme na věci zapracovat.

Už se stalo, aby byl někdo za antisemitské projevy skutečně souzen?

Pár fanoušků Legie Varšava bylo potrestáno za antisemitský popěvek. Jejich soud se táhl dlouho a veřejnost ho dost sledovala a nakonec byl vynesena rozsudek: fanoušci museli odpracovat určitou dobu jako sociální služba v židovské obci a museli se podívat na film o antisemitismu. Byla to komedie *Purimový soud* o antisemitském skinheadovi, který zjistí, že je Žid. Jestli to k něčemu bylo, to už nevím.

Ozývají se s protesty představitelé polské židovské komunity?

Někdy ano. Vydali protestní prohlášení, což je, myslím, dobře. Spolupracujeme i s Evropským židovským kongresem. Ale současně je jasné, že zasahovat nemá jen židovská obec, že to je problém pro fotbalovou komunitu, pro státní úřady i širokou veřejnost. ALICE MARXOVÁ